

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610-4216876
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

29 Temmuz 2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

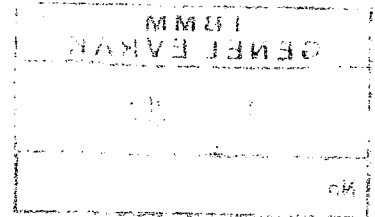
Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

- Liste (6 Adet, 6 Sayfa)
- Cevap Yazısı (81 Adet, 124 Sayfa)

ADANA MİLLETVEKİLİ
SAYIN MÜZEYYEN ŞEVKİN'İN
TBMM 7/64093 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVABI

SORULAR

Başta küresel iklim değişikliğinin olumsuz etkileri olmak üzere artan nüfus, yanlış istihdam, üretim ve yerleşim politikaları, ranta ve talana dayalı çarpık kentleşme ve beton ekonomisine dayalı büyüme politikaları, kapitalist üretim çarkının dönmesi için aşırı tüketimin yarattığı atık ve kirlenme, ülkemizi ekolojik bir yıkımla karşı karşıya bırakmıştır. Bu açıdan müsilaj yıkıma uğratılmış bir ekosistemde karşı karşıya geldiğimiz sorunlardan biridir.

Ülkemizde yaşanan müsilaj sorununu ülkedeki egemen kentleşme, sanayileşme, doğal kaynakların kullanımı, tarım vb. tüm politikalar ile onların yarattığı çevresel etkileri bir bütün olarak ele almak; nedensellik bağı ve soruna karşı çözümleri bu bütünlük içinde aramak gerekir. Ekolojik bütünlük yerine kirlenme ekseninde bir yaklaşım geliştirilerek sadece müsilajın kendisi bir sorun gibi ele alınmamalı, aksine müsilajın bir sorun değil bir sonuç olduğu gerçeğiyle hareket edilmelidir.

Bu açıdan bakıldığında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının 8 Haziran 2021'den itibaren 7/24 esasıyla Marmara Denizi'ndeki müsilajın bilimsel temelli yöntemlerle tamamen temizlenmesine başlanacağını bildirmesi iyi niyetli bir yaklaşım olmakla birlikte müsilaj sonucunun bir bütün olarak ele alınmadığını göstermektedir.

Bakanlık, geçtiğimiz yıl gerçekleşen "Marmara Denizi Eylem Planı Koordinasyon Toplantısı"nda 22 maddeden oluşan Marmara Denizi Koruma Eylem Planı'nı kamuoyuna açıklamıştır.

Marmara Denizi başta olmak üzere denizlerimizdeki müsilaj sorunu geleceğimizi tehdit altına alan bir unsur olmaya devam etmektedir. Son yıllarda neredeyse tüm göl ve denizlerimizde suyun üstünde ve altında sıkça görülmeye ve yayılmaya başlayan müsilaj, Marmara Denizi'ni adeta "ölü deniz" haline getirmiştir. Yaz aylarına gireceğimiz şu günlerde müsilaj ile ilgili endişeler artmaya başlamıştır.

Bu nedenlerle aşağıdaki sorularımın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı Sayın Murat Kurum tarafından yazılı olarak yanıtlandırılmasını saygılarımla arz ederim.

1-Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın açıkladığı Marmara Denizi Koruma Eylem Planı'nın üzerinden geçen bir yıllık süre zarfında Marmara Denizi'nde yaşanan olumlu/somut gelişme var mıdır?

2-Bu süre zarfında atık su arıtma tesislerinin tamamı 7/24 esasıyla online olarak izlenmiş midir? Marmara Denizi'ndeki izleme noktası sayısı kaçtır? Açıkladığınız sayı yeterli midir?

3-Koruma Eylem Planı izlenebilir ve denetlenebilir çözüm önerileri içermekte midir? Biyolojik bir afet olan müsilaj probleminin tekrarının yaşanmaması için Bakanlıkça bugüne kadar 22 maddelik eylem planının hangi maddeleri hayata geçirilmiştir? Açıklar mısınız?

4-Marmara Denizi'nde vahşi deşarj uygulamasına son verilmiş midir?

5-Marmara Denizi'ni kirlüten kaynaklar ile bu kaynakların süreç içinde gerçekleştirecekleri atık ve risk azaltma önlemleri kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?

6-Yaz aylarına girdiğimiz şu günlerde müsilaj endişesi artmaktadır. Bakanlığın, bu günlerde sorunu kalıcı olarak ortadan kaldıracak, toplumsal denetimi gerçekleştirecek önermeleri mevcut mudur? Varsa kamuoyuna açıklar mısınız?

7-Hem bir iç deniz olan hem de son 7000 yılda bir gölden denize dönüştüğü bilinen genç bir deniz olan Marmara Denizi kendine özgü jeolojik özelliklere ve yapıya sahip olup bu nedenle Marmara Denizi ile ilgili karar süreçlerinde jeolojik veriler daha da önem taşımaktadır. Bakanlığınızın jeolojik verilere ilişkin yaptığı bir çalışma var mıdır? Varsa Marmara Denizi Havzası'nda gerçekleştirilmiş jeolojik araştırmalar bir veri tabanında toplanmış mıdır, değerlendirmeye alınmış mıdır, kıyı-deniz ekosisteminin korunması, geliştirilmesi için gerekli adımlar atılmış mıdır?

8-Müsilaj sorununun ayrıntılı olarak anlaşılması ve sorunun çözülmesi için öncelikle Marmara Denizi'nin genel özellikleri, jeolojik ve morfolojik yapısı, taban topografyası, kirlilik kaynakları ve oşinografik özellikleri belirlenmiş midir?

9-Bakanlık, geçen yıl açıkladığı üzere arıtılmış atık suların mümkün olan her yerde yeniden kullanımının artırılacağını ve destekleneceğini belirtmiştir. Geçen süre zarfında atık suların geri kazanımına dair somut bir gelişme var mıdır? Bu konuda hangi çalışmalar yapılmıştır?

10-Türkiye'de hali hazırda arıtılarak yeniden kullanılan atık su oranı yüzde kaçtır? Son bir yıllık süre zarfında atık su kullanım oranında bir artış yaşanmış mıdır?

11-TBMM Müsilaj Sorununu Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan ve önümüzdeki günlerde Mecliste görüşülecek rapordaki önermelerden yararlanmayı düşünüyor musunuz? Ayrıca muhalefetin önermelerini de dikkate alacak mısınız?

CEVAP

06 Haziran 2021 tarihinde açıklanan Marmara Denizi Eylem Planı kapsamında 8 Haziran 2021 tarihinden itibaren, 7/24 esasıyla, Marmara Denizi'ndeki müsilajın bilimsel temelli yöntemlerle tamamen temizlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve 7 Temmuz 2021 itibarıyla müsilaj temizlenmiştir. Diğer taraftan, havzadaki atıksu arıtma tesisleri Bakanlığımızca sıkı bir şekilde denetlenmekte ve uygunsuz durumlarda idari yaptırım uygulanmaktadır. Yürütülen bu çalışmalar neticesinde 7 Temmuz 2021 tarihten itibaren de Marmara Denizinde müsilaj görülmemiştir.

Marmara Denizi Bütünleşik Stratejik Planı (2021-2024) dönemi için hazırlanmış ve yürürlüğe alınmıştır. Bu plan altında aşağıdaki teknik başlıklar için tedbirler belirlenmiştir.

3.1. Noktasal Kirlilik

3.1.1 Kentsel Atıksular

3.1.2. Endüstriyel Atıksular

3.1.2.1. Organize Sanayi Bölgeleri

3.1.2.2. Endüstri Bölgeleri

3.1.2.3. Serbest Bölgeler

3.1.2.4. Münferit Sanayi Tesisleri

3.1.2.5. Soğutma Suları

3.1.3. Atıksu Kaynaklı Kirlilik Yükü

3.1.4. Atıksu arıtma Tesisleri Revizyon İhtiyacı ve Maliyet Analizi

3.1.4.1. Atıksu arıtma Tesisleri Revizyon İhtiyacı

3.1.4.2. Atıksu arıtma Tesisleri Revizyon Yaklaşık Maliyetler

3.1.5. Zeytinyağı Sektörü Kaynaklı Atıksular

3.1.6. Temiz Üretim Teknikleri Uygulama Örnekleri

3.1.7 Atık Yönetimi

3.1.7.1. Katı Atık Bertarafı

3.1.7.2. Deniz çöpleri

3.2. Yayıllı Kirlilik Yükleri

3.2.1 Alt havzaların yayılı kaynaklı toplam azot ve fosfor yükü

3.2.2 Yayılı Kaynaklı Kirlilik Yükleri Açısından Riskli Bölgeler

Marmara Denizi Eylem Planı 06 Haziran 2021 tarihinde açıklanmış olup, eylem planının tamamı izlenebilir ve denetlenebilir 22 maddeden oluşmaktadır. Son 1 yıl içerisinde eylem planı kapsamında Bakanlığımızca yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

- Acil müdahale kapsamında 8 Haziran 2021 tarihinden itibaren, 7/24 esasıyla, Marmara Denizi'ndeki müsilajın bilimsel temelli yöntemlerle tamamen temizlenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış ve 7

Temmuz 2021 itibariyle müsilaj temizlenmiş, o tarihten itibaren de Marmara Denizinde müsilaj görülmemiştir.

- 13 Haziran 2021 tarihli ve 2021/10 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile ilgili kurum kuruluşların üst düzey temsilcilerinin katılımıyla Koordinasyon Kurulu oluşturulmuş ve Haziran, Temmuz ve Ekim aylarında 3 adet toplantı gerçekleştirilmiştir.
- 22.06.2021 tarihli ve 2021/13 sayılı Bakanlığımız Genelgesi ile, Marmara Denizi Havzasına deşarjı olan tüm evsel ve endüstriyel atıksu kaynakları için deşarj standartlarında % 20-50 oranında kısıtlamalar yapılmış ve mevcut arıtma tesislerinin ileri biyolojik arıtmaya dönüştürülmesi zorunlu hale getirilmiş olup, ilgili atıksu altyapı yönetimlerine yapacakları yatırımlar için 3 ay ile 3 yıl arasında değişen geçiş süreleri verilmiştir. Genelge kapsamında havzadaki evsel ve endüstriyel atıksu altyapı yönetimleri getirilen kısıtlamalar uyum sağlamak için yapacakları atıksu altyapı yatırımlarına ilişkin iş termin planlarını Bakanlığımıza sunmuş olup, süreç Bakanlığımızca yakından takip edilmektedir.
- Atıksu arıtma tesislerinin 7/24 esasıyla online olarak izlenmesi amacıyla, Bakanlığımızca 02/07/2021 tarihinde 2021/14 sayılı Genelge yayımlanmış olup, online izlemeler bu çerçevede yürütülmektedir.
- Marmara Denizi havzasındaki atıksu kaynaklı noktasal kirliliğin tespiti amacıyla MARAAT projesi gerçekleştirilmiştir.
- Zeytinyağı üretimi sonucu oluşan zeytin karasuyunun bertarafına yönelik olarak Bakanlığımızca yapılan çalışmalar sonucunda zeytinyağı işletmelerinin 3 fazlı üretim tekniğinden, 2 fazlı üretim tekniğine dönüştürülmesi gerekliliği ortaya çıkmış olup bu kapsamda Bakanlığımızca yapılan "Marmara Denizi Havzasındaki Zeytinyağı Endüstrisinin Durum Tespiti (MARZEY) Projesi" ile havzadaki illerde faaliyet gösteren 3 fazlı zeytinyağı işletmelerinin 2 faza geçişi için ihtiyaçları ve bu ihtiyaçların maliyetleri belirlenmiştir.
- Marmara Denizi Bütünleşik Stratejik Planı hazırlanarak Koordinasyon Kurulu'nun 22 Ekim 2021 tarihli 3. Toplantısında kabul edilmiştir. Marmara Denizi Havzasındaki noktasal ve yayılı kirlilik kaynaklarının önlenmesi ve Marmara Denizinin iyi çevresel duruma ulaştırılmasına yönelik çalışmalar Marmara Denizi Bütünleşik Stratejik Planında yer alan 9 adet stratejik amaç, bu amaçlara ait 18 hedef ve bu hedeflere ait 132 adet faaliyet çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.
- 05.11.2021 tarih ve 31650 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 04.11.2021 tarihli ve 4758 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Marmara Denizi ve Adalar Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiştir.
- Marmara Belediyeler Birliği bünyesinde, İstanbul Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi gibi üniversitelerden 21 bilim insanının yer aldığı Bilim ve Teknik Kurulu oluşturulmuş ve İhtiyaçlar ve Çözüm Önerileri Raporu hazırlanmıştır.
- 22 Şubat 2022 tarihinde İstanbul İli özelinde yapılacak çalışmalara ilişkin olarak Marmara Denizi Eylem Planı İl Koordinasyon Kurulu toplantısı gerçekleştirilmiş olup, 24 Mayıs 2022 tarihinde ise İSKİ tarafından yapılması gereken atıksu altyapı çalışmaların planlanmasına yönelik Bakanlığımız ilgili birimlerinin ve İSKİ yetkililerinin katılımıyla bir çalıştay düzenlenmiştir.
- Atıksu arıtma tesislerinin yapımı ve işletilmesini çok daha kolay hale getirmek için kamu-özel sektör işbirliği modellerinin hayata geçirilmesi amacıyla hazırlanan kanun tasarısı TBMM'ye sunulmuştur.
- Havzadaki yayılı kirliliğin tespitine yönelik olarak TÜBİTAK tarafından yürütülen çalışmalar çerçevesinde bir rapor hazırlanmış olup, dere yataklarına yapay sulak alanlar ve tampon bölgeler oluşturulmasına yönelik Tarım ve Orman Bakanlığı ile birlikte arazi çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Marmara Denizinde vahşi deşarj uygulaması bulunmamaktadır. Havzada oluşan kentsel atıksuların %98'i arıtmakta olup, atıksu arıtma tesislerinde uygulanan arıtma yöntemlerinin dağılımı şu şekildedir: İleri arıtma %51.8, biyolojik arıtma %4.9, fiziksel arıtma %43.3.

Marmara Denizi havzasındaki atıksu kaynaklı noktasal kirliliğin tespiti amacıyla Bakanlığımız, İl Müdürlüklerimiz, 5 üniversitenin (İstanbul Teknik Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Konya Teknik Üniversitesi, Bursa Teknik Üniversitesi, Gebze Teknik Üniversitesi) ve Su ve Kanalizasyon İdaresi temsilcilerinin katılımı ile Marmara Denizi Havzası Noktasal Kirlilik Yüklerinin Tespiti (MARAAT) Projesi gerçekleştirilmiştir.

Proje kapsamında, Marmara Denizi Havzasında yer alan, 445 evsel/kentsel ve endüstriyel atıksu arıtma tesisi yerinde incelenerek;

- Mevcut durumları tespit edilmiş,
- İhtiyaç analizleri yapılmış,
- Marmara Denizine gelen atıksu kaynaklı kirlilik yükleri ortaya konulmuştur.

Projede yapılan hesaplamalara göre havzadaki atıksu miktarının %89,5'ini kentsel atıksular oluşturmaktadır. Havzada arıtılan kentsel atıksular ve arıtma prosesleri incelendiğinde, havzada oluşan kentsel atıksuyun % 43,3'ü yalnızca fiziksel arıtma yapılarak deşarj edilmektedir. Atıksu kaynaklı kirliliğin önemli bir kısmını ileri arıtmaya tabi tutulmadan deşarj edilen kentsel atıksular oluşturmaktadır. Marmara Denizi Havzasında günlük yaklaşık olarak 5,7 milyon m³ atıksu deşarj edilmekte olup, MARAAT projesi kapsamında bu atıksuların türü ve havza bazlı dağılımları da ortaya konulmuştur.

Marmara denizinde müsilaj görülmemekle birlikte, özellikle kirlilik kaynaklarının önlenmesi için yapılacak yatırımların belirli bir sürede hayata geçirilebilecek olması nedeniyle, Marmara Denizindeki risk devam etmektedir. Bu kapsamda, havzada yer alan atıksu arıtma tesisleri Bakanlığımızca sıkı bir şekilde denetlenmektedir. Buna ilaveten, 2021/13 sayılı Marmara Denizi Havzası Eylem Planı Kapsamında Deşarj Standartlarında Kısıtlama Genelgesinde yer alan şartlara Marmara Denizi Havzasındaki atıksu arıtma tesislerinin uyum sağlamalarına yönelik alınan iş termin planlarındaki gelişmelerin takibi amacıyla Bakanlığımızca tüm atıksu altyapı yönetimleri yerinde ziyaret edilerek gelişmeler kaydedilmektedir.

Bakanlığımızca, Marmara Denizi'ne kıyısı bulunan tüm illerimizin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerine; artan hava sıcaklıkları ile birlikte Marmara Denizi ve bağlı sularda yeniden meydana gelebilecek olası müsilaj vakalarına karşın, gerekli ekipman ve personelin hazır bulundurulması, ihtiyaç halinde ilgili Belediyeler ile temas halinde bulunulması talimatı verilmiştir.